

Fransa müstəmləkəçilik siyasətini davam etdirməkdə israrlıdır

Özünü dünyada insan haqlarının "qoruyucu mələyi" kimi göstərən bu üsulla digər ölkələrin daxili işlərinə müdaxilə etməkdən çəkinməyən Fransa insanlığa qarşı yaramaz əməllərindən əl çəkmək istəmir. Paris milyonlarla insanın yaşadığı ölkələrdə öz kolonializmini davam etdirməkdə nə qədər israrlı görünsə də, əsarətində saxladığı, təbii sərvətini talayıb sosial-mədəni, dini dəyərlərini tamamilə məhv etməyə çalışdığı xalqlar azadlıqları uğrunda mübarizəyə qalxaraq zülmədən xilas olmaq və müstəqil dövlətə çevrilmək üçün qəti mübarizəyə başlayıblar.

Fransa sərhədlərindən 20 min kilometr uzaqda Sakit okeanda yerləşən Yeni Kaledoniya arxipelaqında XXI əsrin 24-cü ilində neokolonial siyasətin ən avarsız üsullarından istifadə etməklə ağalığını qoruyub saxlamağa çalışır. Parisin Yeni Kaledoniyanın aborigen sakinləri olan kanakların sayını nəzarətdə saxlamaq və onların ada dövlətində mütləq çoxluq olmasını önləmək üçün konstitusiyaya dəyişiklik etməsi paytaxt Numeada müstəqillik tərəfdarlarının ciddi etirazına səbəb olub.

Azadlıqları uğrunda mübarizəyə qalxan kanak xalqının haqlı tələbinin qarşısını almaq, etirazları yatırmaq məqsədilə Fransa hökuməti adaya qoşun yeridib əhaliyə divan tutdu. Bununla da kifayətlənməyən işğalçı dövlət Yeni Kaledoniyada giriş-çığışın qarşısını almaq məqsədilə hava limanını da bağladı. İnsan hüququndan, demokratiyadan dəm vuran Fransanın güc strukturları hüquqları uğrunda mübarizəyə qalxan etirazçılara qarşı ən qəddar üsullardan istifadə etdi.

Etirazların yatırılması missiyası isə Fransanın bölgədə canişini rolunu icra edən, kanaklara xüsusi nifrəti ilə seçilən ali komissar Lui Le Franka tapşırılıb.

İxtişaşlar zamanı ən azı 7 nəfər həlak olub, yüzlərlə insan yaralanıb. Paytaxt Numeada çox sayda evlər və müəssisələr qarət edilib və yandırılıb. Nəticədə yerli rəsmilər səhərdən axşama qədər insanların küçüyə çıxmasına və toplaşmasına qadağa qoyub. Zorakılıq həmçinin

nin məktəblərin və müəssisələrin qapadılmasına, hava limanının fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb olub, minlərlə turist ərazini tərk edə bilməyib.

Rəsmi Parisin problemi güc yolu ilə həll etməyə çalışması Yeni Kaledoniyada sakinləri başqa bir problemlə də üz-üzə qoyub. Bəzi supermarketlər məhdudiyətlər tətbiq edərək, eyni kateqoriyadan olan məhsulun ikidən artıq alınmasına icazə vermirlər. Piştaxtalar tamamilə boşalıb. Saatlarla növbə gözləyən sakinlər ən zəruri ərzaq, süd, çörək və digər məhsulları almaqda çətinlik çəkirlər.

İğtişaslardan bir həftə sonra Fransa Prezidenti Emmanuel Makron Sakit okean arxipelaqına 24 saatlıq uçuş etsə də, barrikadalardan yayınmaq üçün hava limanından birbaşa Numeadakı polis qərargahına helikopterlə uçub. Adaya müdafiə naziri, daxili işlər naziri və dənizsəfirə naziri ilə səfər edən Makron paytaxt Numeada verdiyi ilk açıqlamada "Mən bura böyük hörmət, təvazökarlıq və fədakarlıq düşüncəsi ilə sakitliyi bərpa etmək üçün hər şeyi etmək əzmi ilə gəlmişəm" desə də, Yeni Kaledoniyaya iğtişaşları yatırmaq üçün yerləşdirilən təhlükəsizlik qüvvələrinin üç min əməkdaşının adada qalmaqda davam edəcəyini bildirdi. Fransa prezidenti əlavə edib ki, təhlükəsizlik qüvvələri, hətta bu il yayda Parisdə keçiriləcək Olimpiya Oyunları zamanı da adadan çıxarılmayacaq.

İğtişaşların ilk günlərində nə qədər gülüşdürən olsa da, Fransanın daxili işlər naziri Jerald Darmanen Fransa Milli Assambleyasının hüquq komitəsində çıxış edərək baş verən iğtişaşlarda ölkəmizi əsassız olaraq ittiham etmişdi.

Fransa konstitusiyasına görə, Yeni Kaledoniya xüsusi səlahiyyətləri, özünəməxsus hüquqları olan muxtar dövlətdir. Fransanın özü tərəfindən də qəbul olunmuş bayrağı, pul vahidi, dövlət strukturları var.

Etirazlar tək-cə yerli əhalinin Fransa siyasətindən artan narazılığını əks etdirmir, həm də daha çox özünüidarəetməni, yerli xalqların hüquqlarının müdafiəsini və təbii sərvətlərin fransız şirkətləri ilə birlikdə beynəlxalq korporasiyalar tərəfindən istismarına son qoyulmasını tələb edirlər.

Fransanın Yeni Kaledoniyadakı müstəmləkəçilik siyasəti beynəlxalq ictimaiyyət və bəzi insan hüquqları

təşkilatları tərəfindən də tənqid edilib. Onlar Parisi yerli xalqların mədəni və hüquqi xüsusiyyətlərinə yətinəcə hörmət etməməkdə, habelə onların Fransadan müstəmləkə asılılığından xilas olmaq istəklərinə imkan verməməkdə ittiham edirlər.

Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etdiyi müddətdə müstəmləkəçiliyə qarşı olduğunu nümayiş etdirmişdir. Bakıda təşkil edilən beynəlxalq dekolonizasiya tədbirlərində Azərbaycan Prezidenti Fransa hökumətini Yeni Kaledoniya və dənizsəfirə icma və ərazilərindəki digər xalqların hüquqlarına hörmət etməyə çağıraraq demişdir: "Fransanın Avropadan kənarda idarə etdiyi ərazilər fransız müstəmləkə imperiyasının iyrenc qalıqlarıdır".

Fransanın müstəmləkəçilik siyasətindən bezən, adi insan hüquqlarının tapdalanmasından cana doyub müstəqil yaşamaq, müqəddəratlarını özləri müəyyənləşdirmək uğrunda mübarizə aparan ölkələrdən biri də Fransadan təqribən 17 min kilometr uzaqda - Sakit okeanın cənubundakı 5 arxipelaqdan ibarət Fransız Polineziyasıdır. Bu ölkə yerli dildə Maohi Nui adlandırılır. Polineziyanı Fransanın nüvə poliqonu da adlandırmaq olar.

1966-1996-cı illərdə Fransa tərəfindən burada 200-ə yaxın nüvə sınağı həyata keçirilib. Bölgədə ətraf mühit üçün ağır fəsadlarla nəticələnən nüvə sınaqları 170 min nəfər əhalinin həyatına son qoyub. Eyni zamanda yerli əhali arasında xərçəng xəstəliyinin geniş yayılmasına səbəb olub. Polineziya həm də epidemik xəstəliklərin (çikunqunya böhranı, Denge epidemiyası) yayıldığı ərazi kimi tanınır.

Məsələ ondadır ki, Fransa Yeni Kaledoniyada etnik icmalar arasında tətbiq etdiyi "parçala və hökm sür" siyasətini burada həyata keçirə bilmir. Fransız Polineziyasında həm icraedici, həm də qanunvericilik hakimiyyətində yerli əhalinin üstünlüyə malik olması Fransa dövlətini ciddi şəkildə narahat edir. Alternativ yollar axtaran Fransa dini icmalara təsir göstərən qarşıdurma yaratmağa çalışır. Belə ki, Polineziya əhalisi əsasən protestant və katolikdir. Çoxluq təşkil edən protestantların əksəriyyəti müstəqillik tərəfdarıdır. Polineziyanın adalardan ibarət olmasından sui-istifadə edən Fransa hökuməti katoliklərin çoxluq təşkil etdiyi adalarda rəhbər şəxsləri müxtəlif yollarla öz tərəfinə çəkməyə çalışır.

Fransız Polineziyasının müstəmləkəçilikdən azad olunması məsələsi ilə əlaqədar BMT Baş Assambleyasının "Müstəmləkə ölkələrinə və xalqlarına müstəqilliyin verilməsi haqqında" Bəyannaməsinin həyata keçirilməsinə dair son on ildə 11 qətnamə qəbul olunub.

Mühüm beynəlxalq sənədlərə və yerli xalqın azadlıq mübarizəsinə baxmayaraq, Fransa BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvlüyü statusundan da istifadə edərək adalardakı kolonial maraqlarını inadkarlıqla davam etdirir. Fransanın Polineziyanı əlində saxlamaq üçün cidd-cəhdlər göstərməsi bu ölkənin müstəmləkəçilik tarixindən, müxtəlif xalqların hüquqlarına laqeyd münasibətindən, həmçinin müstəmləkəsi altında olan ölkələrin sərvətləri hesabına varlanmaqda davam etmək niyyətindən qaynaqlanır. Lakin yerli əhalinin qətiyyəti və getdikcə artan dəstək Fransız Polineziyasının müstəqillik mübarizəsində uğur qazanacağına ümidləri artırır.

*Əlşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"*